УДК 330.341:338.45:72
JEL O10, D81, L74
DOI https://doi.org/10.32782/2786-765X/2026-15-6

Гривківська О.В.
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки і права,
Національний університет харчових технологій
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4160-5914
Олійник М.І.
здобувач третього рівня вищої освіти,
Львівський університет бізнесу та права
ORCID: https://orcid.org/0009-0004-9290-9138

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА УМОВИ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АРХІТЕКТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті обґрунтовано, що сутність категорії «розвиток» передбачає врахування його філософського та економічного трактувань. У філософському розумінні розвиток характеризує закономірний процес змін, що відображає перехід об'єкта від одного стану до іншого, в економічному – категорія характеризується сукупністю кількісних і якісних перетворень у діяльності підприємства, що виявляються в оптимізації господарських процесів, зміцненні ресурсного потенціалу, раціоналізації використання капіталу та трудових ресурсів, посиленні конкурентних позицій і підвищенні спроможності генерувати економічні результати. Виявлено, що зміст категорії розвитку досліджуються вченими з декількох позицій: процесу, принципів, системи, явища, результату, стану. Встановлено, що частина науковців орієнтована переважно на об'єкт розвитку, зокрема підприємство, та констатовано, що більш продуктивним у процесі дослідження є діалектичний підхід. Надано визначення категорії «розвиток підприємства» у вітчизняній науковій школі. Запропоновано визначення економічного розвитку підприємств, як процесу набуття закономірних змін кількісного та якісного характеру, що є наслідком оригінальної комбінації сукупності економічних ресурсів підприємства як його потенціалу, шо зумовлює здатність протистояння негативним впливам зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування в умовах невизначеності щодо забезпечення непорушних засад сталого розвитку. Уточнено сутність невизначеності, як стану функціонування підприємства, за якого неповнота, асиметричність або динамічна мінливість інформації про майбутній стан зовнішнього й внутрішнього середовища, можливі події, їх взаємозв'язки та наслідки господарських рішень зумовлюють множинність потенційних сценаріїв розвитку, обмежують достовірність прогнозування економічних результатів і ускладнюють обґрунтування стратегічних рішень щодо забезпечення довгострокового економічного розвитку підприємства. Узагальнено чинники впливу невизначеності на економічний розвиток підприємств архітектурної діяльності.

Ключові слова: розвиток, економічний розвиток, підприємства архітектурної діяльності, ресурсний потенціал, зміни, процес, специфіка.

Постановка проблеми. Теоретичне осмислення сутності розвитку передбачає врахування його філософського та економічного трактувань. У філософському розумінні розвиток характеризує закономірний процес змін, що відображає перехід об'єкта від одного стану до іншого, виникнення нових властивостей і трансформацію наявних характеристик. В економічному контексті ця категорія набуває прикладного значення, оскільки пов'язується з кількісними та якісними змінами параметрів діяльності підприємства, удосконаленням бізнес-процесів, нарощуванням ресурсних можливостей, підвищенням ефективності використання капіталу й праці, розширенням ринкових позицій та посиленням здатності створювати економічну цінність.

Проблематика розвитку підприємств традиційно посідає важливе місце в наукових дослідженнях, що зумовлено складністю економічних процесів, багатогранністю чинників впливу на господарську діяльність та необхідністю забезпечення довгострокової результативності функціонування суб'єктів господарювання. Особливої актуальності ця проблематика набуває стосовно підприємств архітектурної діяльності, функціонування яких відбувається на перетині економічних, творчих, технологічних і соціокультурних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне осмислення сутності розвитку передбачає врахування його філософського та економічного трактувань. У філософському розумінні розвиток як перехід об'єкта від одного стану до іншого, виникнення нових властивостей відображено у працях Геракліта, Платона, Арістотеля, Р. Декарта, Вольтера [1–6];

© Гривківська О.В., Олійник М.І., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

тлумачення розвитку, як трансформаційної системи характеристик об'єкта, ідентифікацію складових категорії, як процесу та явища знаходимо у дослідженнях О.В. Шубравської, Л.М. Шимановська-Діанич [7; 8]; як закономірний процес змін – у працях В.В. Ільїна, С.А. Сегеда [9; 10]. Враховуючи глибокі напрацювання вчених у площині теорії розвитку, варто зазначити, що потребують подальшого висвітлення питання, пов'язані з економічних розвитком підприємств архітектурної діяльності, з огляду на невизначеність їх функціонування в умовах теперішніх викликів.

Мета статті. Метою статті є проведення ретроспективного аналізу еволюції сутності поняття «розвиток» та її уточнення з урахуванням специфіки функціонування та впливу чинників невизначеності на економічний розвиток підприємств архітектурної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст категорії розвитку досліджуються вченими з декількох позицій: процесу, принципів, системи, явища, результату, стану, ресурсів, що є слушним, оскільки розвиток відбувається в межах діалектичного матеріалізму, передбачає незворотність змін, триває протягом певного часу та може бути описаний, а також являє собою взаємодію елементів, що забезпечують набуття об'єктом іншої якості; визначає розвиток, як загальнонаукову категорію та загальноекономічну категорію, а також виокремлює категорію «розвиток підприємства» [11]. Досліджуючи категорію розвитку, вчені орієнтовані переважно на об'єкт розвитку, зокрема підприємство (табл. 1).

Для дослідження економічного розвитку підприємства більш продуктивним є діалектичний підхід, оскільки підприємство функціонує в умовах постійної зміни ринкового середовища, технологій, ресурсних можливостей, потреб споживачів та конкурентних умов. Відповідно, економічний розвиток не зводиться лише до кількісного збільшення обсягів діяльності, а передбачає структурні, якісні та організаційні трансформації, що можуть формувати нові можливості й визначати подальшу траєкторію розвитку.

Так, Д.С. Зінченко залишаючись прихильником системного підходу до дослідження процесів, що відбуваються на підприємстві, вважає економічний розвиток складовою системи, незалежною від значення показників фінансово-економічної діяльності, з чим складно погодитись. Адже показники фінансово-економічної діяльності підприємства є передумовою руху системи від нижчого до вищого, якості та кількості змін, що відбуваються, та тим результатом, якого можливо досягти, виходячи з базового рівня та врахування намагання власників щодо отримання запланованих їх значень. Разом із тим автор зауважує, що економічний розвиток підприємства є чинником формування його економічної безпеки – стану захищеності ресурсів суб'єкта від реальних та імовірних загроз та небезпек, що означає наступне: економічний розвиток підприємства виступає гарантом стабільного функціонування та досягнення максимальної ефективності діяльності [17, с. 83].

А.Ю. Голобородько пов'язує економічний розвиток підприємства із зміною його стану, який набуває або позитивних, або негативних рис, що вказує на неоднозначне сприйняття науковцем самого процесу розвитку, оскільки негативні зміни на підприємстві, пов'язані

Таблиця 1

Визначення категорії «розвиток підприємства» у вітчизняній науковій школі

Автор	Зміст
Гавриишин Б.Д. [12]	Розвиток підприємства – закономірний (незворотний) процес кількісно-якісних змін у межах системи, її перехід у нову якість, досконалішу форму.
Сабадирьова А.Л., Бабій О.М., Куклінова Т.В. [13]	Розвиток підприємства – процес, зміни стану підприємства від нижчого до вищого, який характеризується наявністю нових якісних змін, елементів, властивостей, характеристик, що посилюють адаптаційні властивості підприємства як системи до реагування на масштабні виклики
Бушуєва Н.С., Ярошенко Ю.Ф., Ярошенко Р.Ф [14]	Розвиток підприємства – створення і зростання організацій в межах реалізації їх місій на основі більш ефективного розв'язання проблем дозволяє реагувати на виклики та досягати зрілості.
Шишковський С.В., Яворський Р.Т. [15]	Розвиток підприємства – довготривалий, керований або самокерований процес перманентних кількісно-якісних змін з різними стратегічними пріоритетами та формальними критеріями оцінювання, залежно від стадії життєвого циклу, що реалізується через адаптивні або біфуркаційні механізми.
Мазоренко О.В. [16]	Розвиток підприємства – «зміни у будь-яких їх проявах (кількісні та якісні, зворотні й незворотні, проактивні та демонстраційні, закономірні й випадкові, керовані й некеровані»

Джерело: узагальнено авторами

з трансформаційними перетвореннями, вказують скоріше на деградаційні процеси, аніж на досягнення [18].

І.В. Тиха розглядає в єдності економічний та соціальний розвиток, оскільки економічний розвиток сприяє соціальному прогресу – створенню сприятливих умов для праці, активізації матеріальних та нематеріальних стимулів для підвищення зацікавленості працівників в результатах трудової діяльності, що, в свою чергу, сприяє зростанню продуктивності праці, підвищенню ефективності використання ресурсів та ефективності діяльності в цілому, тобто економічному зростанню. Разом із тим автор притримується філософської позиції, що розвиток є боротьбою протилежностей (в даному випадку обмеженість економічних ресурсів та зростаючі економічні потреби населення), тобто саме порушення рівноваги системи через вирішення внутрішніх суперечностей і зумовлює виникнення «незворотніх змін стану підприємства» [19].

В.П. Черненький досліджує економічний розвиток підприємства у поєднанні кількісних показників діяльності підприємства (обсяги виробництва, реалізації продукції, прибутку) та структурних зрушень (перерозподіл ресурсів з метою підвищення ефективності їх використання, зростання частки інноваційної продукції та послуг у загальному обсязі їх реалізації, зміна співвідношення капіталу підприємства, частка високотехнологічного обладнання у загальному обсязі використовуваного тощо) [20].

Підсумовуючи наукові погляди на тлумачення вченими сутності економічного розвитку підприємства, варто зазначити спільні їх ознаки: наявність протиріч призводить до саморуху підприємства як системи; набуття нових властивостей (змін), що визначаються новими кількістю та якістю; звернено увагу на різноманітні аспекти діяльності підприємства. Це дало змогу сформулювати власні погляди на тлумачення сутності економічного розвитку підприємств, як процесу набуття закономірних змін кількісного та якісного характеру, що є наслідком оригінальної комбінації сукупності економічних ресурсів підприємства як його потенціалу, шо зумовлює здатність протистояння негативним впливам зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування в умовах невизначеності щодо забезпечення непорушних засад сталого розвитку.

Разом із тим, у поглиблення сформованої на даний час наукової спадщини у визначенні економічного розвитку підприємств, вважаємо за доцільне доповнити її дослідженням специфіки діяльності та чинників впливу невизначеності на економічний розвиток архітектурних підприємств. Зокрема, специфіка їхньої діяльності полягає у створенні архітектурних проєктів, розробленні проєктних рішень та наданні професійних послуг, цінність яких визначається не лише економічними результатами, а й рівнем інноваційності, функціональністю, естетичною виразністю, відповідністю потребам замовників і вимогам сталого розвитку територій. Розв'язання зазначених завдань створює теоретико-методологічне підґрунтя для формування ефективних стратегій розвитку підприємств архітектурної діяльності в умовах ринкової нестабільності, структурних трансформацій та зростання вимог до якості й економічної результативності архітектурно-проєктних послуг.

Узагальнення теоретичних підходів до тлумачення невизначеності як економічної категорії дозволило запропонувати таке її визначення, як стан функціонування підприємства, за якого неповнота, асиметричність або динамічна мінливість інформації про майбутній стан зовнішнього й внутрішнього середовища, можливі події, їх взаємозв'язки та наслідки господарських рішень зумовлюють множинність потенційних сценаріїв розвитку, обмежують достовірність прогнозування економічних результатів і ускладнюють обґрунтування стратегічних рішень щодо забезпечення довгострокового економічного розвитку підприємства.

Чинники впливу невизначеності на економічний розвиток підприємств архітектурної діяльності продемонстровано у табл. 2.

Розглядаючи економічний розвиток підприємств архітектурної діяльності через формування, використання і нарощування їхнього ресурсного потенціалу, вважаємо, що розвиток не варто ототожнювати виключно зі збільшенням обсягів діяльності, доходів або чисельності персоналу, адже кількісне зростання не завжди супроводжується відповідним поліпшенням якісних характеристик функціонування підприємства. Для підприємств архітектурної діяльності це розмежування має принципове значення, оскільки розширення портфеля замовлень або збільшення обсягів наданих послуг саме по собі не гарантує підвищення прибутковості, продуктивності праці, якості проєктних рішень чи стійкості конкурентних переваг. За таких обставин розвиток підприємств архітектурної діяльності доцільно розглядати, як багатоаспектний процес трансформації їхнього економічного стану, організаційної структури, ресурсного забезпечення та конкурентних

Таблиця 2

Джерела невизначеності економічного розвитку підприємств архітектурної діяльності

Джерела	Прояви	Вплив	Наслідки
1	2	3	4
Макро-економічні	Інфляція, коливання валютного курсу, зміни темпів економічного зростання, нестабільність ділової активності	Ускладнення прогнозування вартості проєктних робіт, витрат на матеріали, програмне забезпечення та оплату праці	Зниження рентабельності, зростання собівартості послуг, скорочення прибутку
Ринкові	Нестабільність попиту, зміна структури замовлень, посилення конкуренції, поява нових учасників ринку	Непередбачуваність кількості замовлень на проєктування, архітектурні концепції, реконструкцію та реставрацію	Коливання доходів, втрата замовників, зниження завантаженості персоналу
Інвестиційно-будівельні	Зміни обсягів капітальних інвестицій, відтермінування будівництва, призупинення фінансування проєктів	Залежність попиту на архітектурні послуги від інвестиційних рішень девелоперів, підприємств, державних і муніципальних замовників	Перенесення строків отримання доходів, формування касових розривів, зменшення портфеля замовлень
Фінансові	Обмеженість кредитування, зміни вартості позикового капіталу, затримки платежів, нестабільність грошових потоків	Складність фінансування поточних витрат, оплати праці фахівців і придбання цифрових інструментів	Погіршення ліквідності, зниження фінансової стійкості, обмеження інвестиційної активності
Інституційно-регуляторні	Зміни законодавства, будівельних норм, вимог до проєктної документації, дозвільних і погоджувальних процедур	Необхідність адаптації проєктних рішень, перегляду робочих процесів і дотримання нових нормативних вимог	Зростання витрат на виконання замовлень, подовження проєктних циклів, ризик повторного виконання робіт
Воєнно-політичні та безпекові	Воєнні дії, руйнування інфраструктури, територіальні обмеження, загрози безпеці, зміни державних пріоритетів	Непередбачуваність географії та обсягів замовлень, доступності об'єктів, безпечності виконання робіт і реалізації будівельних проєктів	Переривання діяльності, втрата контрактів, зміна структури попиту, потреба в переорієнтації на відновлення та реконструкцію
Технологічні	Швидке оновлення програмного забезпечення, поширення BIM-технологій, автоматизації та інструментів штучного інтелекту	Необхідність оновлення технічних засобів, цифрових компетентностей і методів підготовки проєктної документації	Додаткові інвестиційні витрати, ризик технологічного відставання, зміна продуктивності праці
Ресурсні та матеріально-технічні	Зміни доступності обладнання, цифрових платформ, технічної інфраструктури та інших ресурсів	Залежність безперервності проєктування від доступу до програмних ліцензій, комп'ютерної техніки, інформаційних баз і спеціалізованого обладнання	Зростання операційних витрат, затримки виконання замовлень, обмеження виробничої спроможності
Кадрові	Дефіцит кваліфікованих архітекторів та інженерів, міграція фахівців, зміна вартості праці, нестабільність кадрового складу	Висока залежність якості й строків проєктування від професійної компетентності, досвіду та командної взаємодії	Зростання витрат на персонал, втрата професійних компетентностей, зниження продуктивності
Договірно-проєктні	Зміни технічних завдань, перегляд бюджетів, затримки погоджень, невиконання договірних зобов'язань замовниками та контрагентами	Складність визначення остаточних обсягів робіт, трудомісткості, строків і вартості конкретного проєкту	Перевищення кошторисних витрат, зниження маржинальності, порушення строків виконання договорів
Інформаційні	Неповнота вихідних даних, неточність технічної документації, обмежений доступ до містобудівної інформації, суперечливість даних	Ускладнення оцінювання ділянки, вихідних параметрів об'єкта, обмежень проєктування та обсягу необхідних робіт	Перероблення проєктної документації, додаткові витрати часу, зниження продуктивності

Продовження таблиці 2

1	2	3	4
Екологічні та природно-кліматичні	Екстремальні погодні явища, природні небезпеки, нові вимоги до енергоефективності та екологічності будівель	Необхідність врахування додаткових технічних обмежень, екологічних критеріїв і вимог до довговічності проєктних рішень	Збільшення трудомісткості проєктування, витрат на дослідження та коригування проєктів
Конкурентно-стратегічні	Зміна конкурентних переваг, поява нових бізнес-моделей, зміна очікувань замовників і критеріїв вибору виконавців	Необхідність перегляду спеціалізації, цінової політики, способів просування та структури послуг	Зниження частки ринку, втрата конкурентних переваг, необхідність зміни стратегії розвитку

Джерело: розроблено авторами

можливостей, спрямований на адаптацію до змін ринкового середовища й формування передумов довгострокового функціонування, з огляду на джерела невизначеності та формування адаптаційних здатностей щодо їх нейтралізації.

Висновки. Таким чином, дослідження економічного розвитку підприємств архітектурної діяльності потребує комплексного підходу, який поєднує теоретичне осмислення сутності розвитку, виявлення закономірностей трансформації господарських систем, визначення впливу зовнішніх і внутрішніх чинників та оцінювання ресурсних передумов досягнення стратегічних цілей. Це зумовлює необхідність поглиблення наукових уявлень про взаємозв'язок між ресурсним потенціалом підприємства та результатами його економічної діяльності, а також обґрунтування методичних підходів, що дають змогу ідентифікувати наявні можливості, виявляти обмеження й визначати перспективні напрями розвитку, з огляду на макроекономічні, ринкові, інвестиційно-будівельні, фінансові, інституційно-регуляторні, воєнно-політичні та безпекові, технологічні, ресурсні та матеріально-технічні, кадрові, договірно-проектні, інформаційні, екологічні та природно-кліматичні, конкурентно-стратегічні чинники впливу на економічний розвиток підприємств архітектурної діяльності.

Конфлікт інтересів: Гривківська О.В. є членом редакційної колегії журналу. Для забезпечення незалежності редакційного процесу рукопис розглядався редактором, який не мав конфлікту інтересів з автором. Автор не брав участі у відборі рецензентів, процесі рецензування та прийнятті рішення щодо публікації статті. Рукопис пройшов стандартну процедуру подвійного сліпого рецензування.

Бібліографічний список

1. Тихолаз А.Г. Геракліт Темний з Ефеса: філософ та його вчення. *Наукові записки НаУКМА: Філософія та релігієзнавство.* 1996. Том 1. С. 5–23. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/items/68ad417b-83e4-42b7-9370-11d0a533bc06
2. Мартич Р.В. Концепція живого у філософії Платона і Арістотеля: світоглядно-освітологічний аспект. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія: Філософія освіти.* 2015. № 3 (44). С. 56–61. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/13414/
3. Каліна А.С. Поняття «розвиток » у категоріальному апараті теорії розвитку. E*кономіка Менеджмент Підприємництво: збірник наукових праць східноукраїнського національного університету ім. В. Даля.* 2012. № 24 (2): Менеджмент. С. 57–64. URL: http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/6937
4. Губерський Л. Філософія: навчальний посібник. 5. вид., стер. Київ : Вікар, 2005. 516 с.
5. Декарт Р. Метафізичні розмисли. Київ : Юніверс, 2000. 304 с.
6. Зімарьова Ю. Філософія Вольтера: природа людини та тлумачення релігії. *Антропологічні виміри філософських досліджень: збірник наукових праць*. 2013. Випуск 4. С. 100–107.
7. Шубравська О. Сталий економічний розвиток: поняття і напрямки дослідження. *Економіка України.* 2005. Том 1. С. 36–42.
8. Шимановська-Діанич Л.М. Управління розвитком персоналу організації: теорія і практика: монографія. Полтава : ПУЕТ, 2012. 462 с.
9. Ільїн В.В., Кулагін Ю.І. Філософія: підручник. В 2 частинах. Частина ІІ. Актуальні проблеми сучасності. Київ : «Альтерпрес», 2002. 480 с.
10. Сегеда С.А., Методологічні основи категорії «розвиток»: філософський аспект. *Економіка і держава.* 2018. № 10. С. 14–22.
11. Погорєлов Ю.С. Категорія розвитку та експлейнарний базис. *Теоретичні та прикладні питання економіки.* 2012. Випуск 27, Том 1. С. 30–34. URL: http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2012_27_1/

12. Економічна енциклопедія / голова ред. ради Б.Д. Гаврилишин. У 3 т. Київ: Академія, 2002. Т. 3. 952 с.
13. Потенціал і розвиток підприємства: навчальний посібник / А.Л. Сабадирьова, О.М. Бабій, Т.В. Куклінова та ін. Одеса: ОНЕУ, 2013. 343 с.
14. Бушуєва Н.С., Ярошенко Ю.Ф., Ярошенко Р.Ф. Управління проєктами та програмами організаційного розвитку. Київ: Саміт-Книга, 2010. 200 с.
15. Шишковський С.В., Яворський Р.Т. Розвиток підприємства: сутність та підходи. *Електронний науковий журнал «Економічна парадигма».* 2026. № 5 (109). С. 784–790. DOI: https://doi.org/10.25313/3083-7782-2026-5-53
16. Мазоренко О.В. Розвиток підприємства: дефініція, ознаки та властивості. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції.* 24–25 березня 2016 р. URL: https://repository.hneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8bda36d0-4128-4e4b-85d9-801a22863b21/content
17. Зінченко Д.С. Економічний розвиток підприємства і економічна безпека підприємства: генеза, взаємний вплив та взаємозалежність. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2021. № 18. С. 80–87. DOI: https://doi.org/10.20535/2307-5651.18.2021.240435
18. Голобородько А.Ю. Сутність економічного розвитку підприємства. *Проблеми економіки*. 2022. № 4 (54). С. 140–147. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-4-140-147
19. Тюха І.В. Соціально-економічний розвиток підприємства: сутність та видові прояви. *Ефективна економіка.* 2012. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?n=6&y=2012
20. Черненький В.П. Економічний розвиток підприємства: сутність та види. *Формування ринкової економіки.* 2010. Випуск 23. С. 116–126.

References

1. Tykholaz A.H. (1996.) Heraklit Temnyi z Efesa: filosof ta yoho vchennia. *Naukovi zapysky NaUKMA: Filosofiia ta relihiieznavstvo.* Tom 1. S. 5–23. Available at: https://ekmair.ukma.edu.ua/items/68ad417b-83e4-42b7-9370-11d0a533bc06
2. Martych R.V. (2015). Kontseptsiia zhyvoho u filosofii Platona i Aristotelia: svitohliadno-osvitolohichnyi aspekt. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. Seriia: Filosofiia osvity.* № 3 (44). S. 56–61. Available at: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/13414/
3. Kalina A.S. (2012). Poniattia "rozvytok" u katehorialnomu aparati teorii rozvytku. *Ekonomika Menedzhment Pidpryiemnytstvo: zbirnyk naukovykh prats skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu im. V. Dalia.* № 24 (2): Menedzhment. S. 57–64. Available at: http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/6937
4. Huberskyi L. (2005). Filosofiia: navchalnyi posibnyk. 5. vyd., ster. Kyiv: Vikar, 516 s.
5. Dekart R. (2000). Metafizychni rozmysly. Kyiv: Yunivers, 304 s.
6. Zimarova Yu. (2013). Filosofiia Voltera: pryroda liudyny ta tlumachennia relihii. *Antropolohichni vymiry filosofskykh doslidzhen: zbirnyk naukovykh prats.* Vypusk 4. S. 100–107.
7. Shubravska O. (2005). Stalyi ekonomichnyi rozvytok: poniattia i napriamky doslidzhennia. *Ekonomika Ukrainy*. Tom 1. S. 36–42.
8. Shymanovska-Dianych L.M. (2012). Upravlinnia rozvytkom personalu orhanizatsii: teoriia i praktyka: monohrafiia. Poltava: PUET, 462 s.
9. Ilin V.V., Kulahin Yu.I. (2002). Filosofiia: pidruchnyk. V 2 chastynakh. Chastyna II. Aktualni problemy suchasnosti. Kyiv: "Alterpres", 480 s.
10. Seheda S.A. (2018). Metodolohichni osnovy katehorii "rozvytok": filosofskyi aspekt. *Ekonomika i derzhava.* № 10. S. 14–22.
11. Pohorielov Yu.S. (2012). Katehoriia rozvytku ta ekspleinarnyi bazys. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky*. Vypusk 27, Tom 1. S. 30–34. Available at: http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2012_27_1/
12. Ekonomichna entsyklopediia / holova red. rady B.D. Havrylyshyn. U 3 t. Kyiv: Akademiia, 2002. T. 3. 952 s.
13. Potentsial i rozvytok pidpryiemstva: navchalnyi posibnyk / A.L. Sabadyrova, O.M. Babii, T.V. Kuklinova ta in. Odesa: ONEU, 2013. 343 s.
14. Bushuieva N.S., Yaroshenko Yu.F., Yaroshenko R.F. (2010). Upravlinnia proiektamy ta prohramamy orhanizatsiinoho rozvytku. Kyiv: Samit-Knyha, 200 s.
15. Shyshkovskyi S., Yavorskyi R. (2026). Rozvytok pidpryiemstva: sutnist ta pidkhody [Enterprise development: essence and approaches]. *Elektronnyi naukovyi zhurnal "Ekonomichna paradyhma" – Electronic scientific journal "Economic Paradigm"*. № 5 (109). S. 784–790. DOI: https://doi.org/10.25313/3083-7782-2026-5-53
16. Mazorenko O.V. Rozvytok pidpryiemstva: definitsiia, oznaky ta vlastyvosti. *Suchasni problemy upravlinnia pidpryiemstvamy: teoriia ta praktyka: Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii.* 24–25 bereznia 2016 r. Available at: https://repository.hneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8bda36d0-4128-4e4b-85d9-801a22863b21/content
17. Zinchenko D.S. (2021). Ekonomichnyi rozvytok pidpryiemstva i ekonomichna bezpeka pidpryiemstva: heneza, vzaiemnyi vplyv ta vzaiemozalezhnist [Economic development of the enterprise and economic security of the enterprise security: the genesis, the mutual influence and the interdependence]. *Ekonomichnyi*

visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivskyi politekhnichnyi instytut" – Economic bulletin of National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute". № 18. S. 80–87. DOI: https://doi.org/10.20535/2307-5651.18.2021.240435
18. Goloborodko A.Yu. (2022). Sutnist ekonomichnoho rozvytku pidpryiemstva [The Essence of the Enterprise's Economic Development]. *Problemy ekonomiky – The problems of economy.* № 4 (54). S. 140–147. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-4-140-147
19. Tiukha I.V. (2012). Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok pidpryiemstva: sutnist ta vydovi proiavy. Efektyvna ekonomika. № 6. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/?n=6&y=2012
20. Chernenkyi V.P. (2010). Ekonomichnyi rozvytok pidpryiemstva: sutnist ta vydy. *Formuvannia rynkovoi ekonomiky.* Vypusk 23. S. 116–126.

Oksana Hryvkivska
Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of Economics and Law,
National University of Food Technologies
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4160-5914
Mariia Oliinyk
Postgraduate Student,
Lviv University of Business and Law
ORCID: https://orcid.org/0009-0004-9290-9138

ON THE ESSENCE OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF ENTERPRISES IN THE FIELD OF ARCHITECTURAL ACTIVITY UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY

The article substantiates that the essence of the category "development" requires consideration of both its philosophical and economic interpretations. In a philosophical sense, development characterizes a lawful process of change, reflecting the transition of an object from one state to another; in an economic sense, the category is characterized by a set of quantitative and qualitative transformations within an enterprise's operations – manifested through the optimization of business processes, the strengthening of resource potential, the rationalization of capital and labor utilization, the enhancement of competitive positions, and an increased capacity to generate economic results. It has been found that the category of development is examined by scholars from several perspectives: as a process, a set of principles, a system, a phenomenon, a result, or a state. It has been established that some researchers focus primarily on the object of development – specifically, the enterprise – and it is noted that the dialectical approach proves more productive for the purposes of research. The category of "enterprise development" is defined within the context of the domestic academic tradition. A definition of the economic development of enterprises is proposed, characterizing it as a process involving systematic quantitative and qualitative changes. These changes arise from a unique combination of an enterprise's economic resources – constituting its potential – which enables the entity to withstand negative impacts from the external and internal operating environments under conditions of uncertainty, while ensuring the foundational principles of sustainable development remain intact. The essence of uncertainty – defined as a state of enterprise functioning – has been clarified. In this state, the incompleteness, asymmetry, or dynamic variability of information regarding the future condition of the external and internal environments, potential events, their interrelationships, and the consequences of business decisions lead to a multitude of possible development scenarios. This limits the reliability of forecasting economic outcomes and complicates the substantiation of strategic decisions aimed at ensuring the long-term economic development of the enterprise. Furthermore, the factors through which uncertainty influences the economic development of enterprises in the field of architecture have been synthesized.

Keywords: development, economic development, architectural enterprises, resource potential, changes, process, specifics.

Дата надходження статті: 12.09.2026
Дата прийняття статті до публікації: 23.10.2026
Дата публікації статті: 18.11.2026